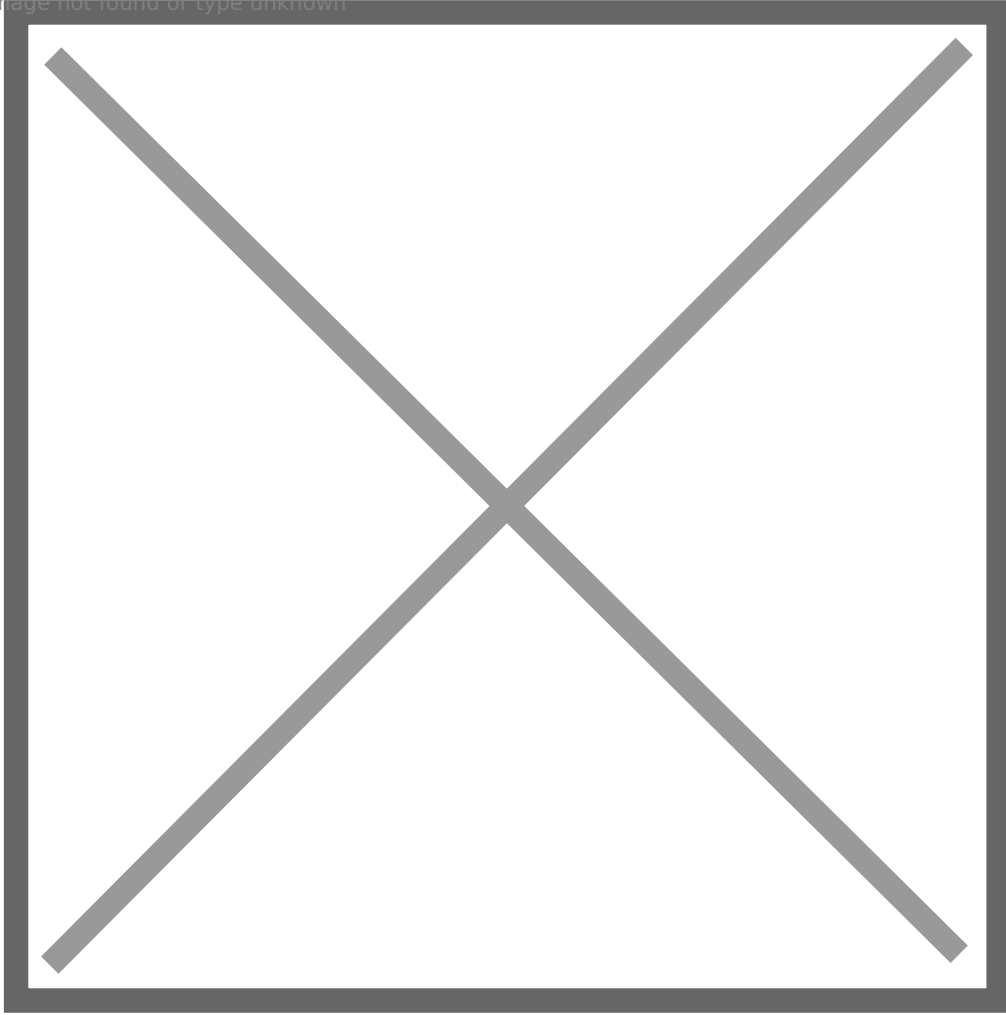


## Хаворижларга қарши чиқиш керакми?

Image not found or type unknown



12:42 / 22.04.2024 2451

نَا هُنَعُ هَلْ لَّا يَضَرُّ رَذِي بَأْنَعُ  
هَلْ لَّا يَلَصُّ هَلْ لَّا لُوسَرُ  
يُدْعَبُ نَا» : لَأَقَمَّ لَسَوِ هِيَلَعُ  
يُدْعَبُ نُوْكَ يَسُوْ وَأَيْتُمُّ نَم

نَأْرُقْ لَأ نِوَأْرُقِي مُوَق يَتِّمُّ أ نِم  
نِوَجْرُخِي مُهَمِّي قَالِحُ زَوَاجِي أَل  
مُهَسَّ لَأ جُرْخِي أَمَك نِي دِلَأ نِم  
نِوَدُوعِي أَل مُثِةِّي مَّرْلَأ نِم  
قَلِخْ لَأ رَشِّ مِهِي ف  
وَبَأُ مِلْسُ مِ هَأُور . «ةَقِي لِخْ لَأ و  
ي فُ نِوَكِّي س» :هُظْفَل وَ دُؤَاد  
مُوَق ،ةَقُرْفَو فَأَل تَخَا يَتِّمُّ أ  
لِي قَلَأ نِوُنْسُخِي  
نِوَأْرُقِي ،لِعْفَلَأ نِوُئِي سِي وَ  
،مُهِي قَارَتُ زَوَاجِي أَل نَأْرُقْ لَأ  
قُورْم نِي دِلَأ نِم نِوَقُرْمِي  
أَل ،ةِّي مَّرْلَأ نِم مُهَسَّ لَأ

يَلَعٌ دَتَّرِي يَّتَحَ نُوَعَجَرِي  
قَلَخُ لَأُرَشُ مُهُ، هِقُ وُف  
نَمَلِ يَبُ وُطِرَةِ قِي لَخُ لَأَو  
يَلِ نُوَعَدِي هُ وُلَّتَقِ وُ مَهَلَّتَقِ  
هُنَمِ أُوَسِي لَوِ هَلِ لَأِبَاتِكِ  
نَاكِ مَهَلَّتَقِ نَمِ، عِي شِي فِ  
:أُولَاقِ، «مُهُنَمِ هَلِ لَأِبِ يَلُ وَا  
مُهُامِ سِ أَمِ هَلِ لَأِ لُ وُسَرِ أَيِ  
قِي لَخُ لَأِ» :لَاقِ

Абу Зар розияллоху анхудан ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ алайҳиссалом шундай дедилар: **«Мендан кейин (ёки келажакда) менинг умматимдан бир қавм чиқади. Улар Қуръон ўқийди, лекин у уларнинг ҳалқумидан нари ўтмайди. Улар диндан худди камондан чиққан ўқдек чиқишади, кейин унга қайтишмайди. Ана ўшалар одамларнинг ва барча махлуқотларнинг энг ёмонидир».**

*Муслим ва Абу Довуд ривоят қилганлар.*

يَبَأَنْبِ هَلْ لِي ذِي بُعْ نَع  
نَأْ هُنَعُ هَلْ لِي يَضَرِّعُ فَار  
عَمَّ وَهُوَ تَجْرَحُ أَمَلْ هِي رُوْرَحُ لِي  
هَلْ لِي أَلِمْ كُحُ أَلْ : أَوْلَاقُ تِي لَع  
أِهْبَ دِي رَأِ قَحُ هَمَلْ كُ : يِلَعُ لَاقُ  
يِلَصُ هَلْ لِي لُوسَرُّ نِي ، لَطَابُ  
فَصَوُ مَلَسَوِ هِي لَعُ هَلْ لِي  
مُهَتَفِصُ فِرْعَالُ يِنِي أَسَانُ  
قَحُ لِي نُولُوقِي عَالُوهُ يِف  
زَوَاجِي أَلْ مِهَتَنَسُ لِي أَبُ  
هَلْ لِي قَلْخُ ضَعْبَأُ نَمُ ، مُهَقَلْخُ  
هِي دِي يَدْحُ إِدُوسَأُ مَهْنَمُ هِي لِي  
يِدْتُ هَمَلْخُ وَأِي هَاشُ يِبُطُ

# هُوَ دَجَّ وَيْلَعُ مُهَلَّتْ قِ اَمَلَفُ مِلْسُمُ هَاوَرُ

Убайдуллоҳ ибн Абу Рофеъ розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Ҳарурийлар Алий розияллоҳу анҳуга қарши чиққан пайтда **«Хукми фақат Аллоҳ қилади!»** дейишди. Шунда Алий розияллоҳу анҳу: **«Ҳақ калима билан ботил нарса ирода қилинди. Расулуллоҳ алайҳиссалом бизга бир тоифа одамларни васф қилган эдилар, мен ўшаларнинг сифатини анавиларда кўряпман. Улар тилда ҳақ гапни айтишади, лекин бу гап уларнинг ҳалқумидан нарига ўтмайди. Уларнинг ичида Аллоҳга махлуқотлар ичида энг ёқмайдиган кимса бор, унинг икки қўлидан бирида қўйнинг елинига ёки елиннинг соғиладиган жойига ўхшаш нарса туради»**, деди. Алий уларни қатл қилгач, ўша одамни топишди».

*Муслим ривоят қилган.*

**Шарҳ:** Бу ривоятда зикр қилинаётган ҳодисалардан олдин қуйидагилар бўлиб ўтган эди:

Сиффиндаги жангда Муовия томон енгилиб, ҳазрати Алий ибн Абу Толиб розияллоҳу анҳунинг тарафдорлари ғолиб кела бошладилар. Ишлари чатоқлигига кўзи етган Муовия ва Амр ибн Ос ўзаро маслаҳат қилишди. Амр ибн Ос «Нариги томонни ўртада Аллоҳнинг Китобини ҳакам қилишга чақириш керак», деди. Муовия ўз одамларига найзалар учига мусҳафларни боғлаб чиқишни буюрди. Унинг одамлари найзалар учига мусҳафларни боғлаб чиқишди.

Бу ҳолни кўрган ҳазрати Алий ибн Абу Толиб розияллоҳу анҳунинг одамлари ихтилофга тушиб қолишди. Бирлари «Аллоҳнинг Китобини ҳакам қилайлик деган чақириққа жавоб бермасак бўлмайди», дедилар. Бошқалари «Бу ҳийла бўлса керак, жангни давом эттириш керак», дедилар. Алий ибн Абу Толиб каррамаллоҳу важҳаҳу ҳам шу фикрда эдилар. Аммо Аллоҳнинг Китобини ҳакам қилишга рози бўлганлар кўпчилик эди. Шундай бўлса ҳам, ҳазрати Алий ибн Абу Толиб розияллоҳу анҳу уларни бу ҳийла эканлигига ишонтиришга уриниб кўрдилар.

«Аллоҳнинг Китобига ижобат қилишга энг ҳақли одам менман! Мен уни сизлардан яхши биламан. Бу ерда ҳақ калима билан ботил иш ирода қилинпти. Ўзи мен улар Қуръоннинг ҳукмига бўйсуниси учун жанг қиляпман. Энди қандоқ қилиб унинг ҳукмидан бош тортишим мумкин? Улар мусҳафларни Қуръоннинг ҳукмини ирода қилгани учун кўтараётгани йўқ. Бу алдамчилик, ожизлик ва ҳийла, холос! Менга билакларингиздаги кучни бир соатга қарзга бериб туринглар! Ўзи Ҳақ кесиладиган жойига етиб қолди!» дедилар.

Аммо Ашъас ибн Қайс бошлиқ тараф «Қуръоннинг ҳукмига даъватни қайтариб бўлмади», деб туриб олиб, олдинга кетган лашкарни чақиришни талаб қилди. Шу ерда ҳазрати Алий ибн Абу Толиб розияллоҳу анҳунинг яна мусулмонлар қонини тўкмаслик ҳақидаги истаклари устун келиб, боягиларнинг талабига биноан лашкарни қайтаришга амр қилдилар. Ҳолбуки, уларнинг шомликлар қароргоҳига киришига бир қадам қолган эди. Уларнинг бошлиғи хабарчига «Қайтиб бориб, уларга айт! Бир неча лаҳза қолди, холос. Қандоқ қилиб ортга қайтаман ахир?» деди. Мухолифлар эса агар улар қайтмаса, ҳазрати Алий ибн Абу Толиб розияллоҳу анҳуга қарши қурол кўтаришларини айтишди. Алий ибн Абу Толиб каррамаллоҳу важҳаҳу Ашъас ибн Қайс розияллоҳу анҳуни Муовиянинг олдига юбориб, «Нима демоқчисан?» деб сўрадилар. У бўлса «Биз ҳам, сиз ҳам Аллоҳнинг Китобига қайтайлик. Ўзимиз рози бўлган бир одамни танлайлик. Сизлар ҳам ўзингиз рози бўлган бир одамни танланглар. Ҳаммамиз ўша икки кишидан Аллоҳнинг Китоби амр қилган ҳукми чиқариш аҳдини олайлик. Иккови нимага қарор қилса, ҳаммамиз шунга эргашамиз», деди.

Ҳазрати Алий ибн Абу Толиб розияллоҳу анҳу бу таклифга рози бўлдилар.

Ишни ҳакамлар орқали ҳал қилишга келишилгач, ҳазрати Алий ибн Абу Толиб розияллоҳу анҳу Сиффиндан Кўфага қайтдилар. Аммо бу пайтда у кишининг одамлари орасида катта ва хатарли ажралиш пайдо бўлган эди. «Ишни ҳакамларга ошириш нотўғри, залолат бўлди» деган фикрни маҳкам ушлаб олганлар алоҳида хатарли кучга айланган эди. Ана шу қарши чиққанлар Ҳаруро деган қишлоқда тўпланиб, йиғин ўтказишди. Улар тахминан ўн икки минг киши эдилар. Ажралиб чиқишгани учун кейинчалик уларни «хаворижлар» деб аташди. Ўзларининг дастлабки мажлисини Ҳарурода ўтказгани учун «ҳарурийлар» деб ҳам номланишди.

Алий ибн Абу Толиб каррамаллоҳу важҳаҳу гаплашиб кўриш, насиҳат қилиш учун уларнинг йиғинига Абдуллоҳ ибн Аббос розияллоҳу анҳумони



نَأْرُقْ لَأ نِوَأْرُقِي يَتِّمُّ أُنْمُ مَوْق  
مِهَتَاءَرْقِ يَلِإِ مُكَّتَاءَرْقِ سِيَل  
يَلِإِ مُكَّتَالَصِ أَلَوِ، أَيَّيَشِب  
أَلَوِ، أَيَّيَشِبُ مِهَتَالَصِ  
مِهَمِ أَيَصِ يَلِإِ مُكُّمِ أَيَصِ  
نَأْرُقْ لَأ نِوَأْرُقِي، أَيَّيَشِب  
وَهُوَ مُهَلُّهُنَّ أُنُوبِ سِخِي  
مُهَتَالَصِ زَوَاجَاتِ أَلِ، مِهِيَلَعِ  
نَمَ نِوُقُزْمِي، مِهِيَقَارَتِ  
مُهَسَلِ أُقُزْمِي أَمَكِ مِأَلِ سِإِلِ  
شِيَجَلِ أَمَلُغِي وَوَلِ، هِيَمِرَلِ أُنْمِ  
يَضُوقِ أَمُ مِهَنُوبِ يَصِي يَدَّلِ  
مِهِيَبَنِ نِأَسَلِ يَلَعِ مُهَلِ

مَلَسَ وَهَيْلَعُ هَلْ لِي لَص  
كَلَذُةٍ أَوْ لَمَعْلَانَعِ أَوْلَكَّتَل  
دُضَعُ هَلْ أَلْجَرْمِ هِي فَنَأ  
سَأْرِي لَعُ، عَارْذُ هَلْ سِي لَو  
يَدَّتْ لِي لَمَلَحُ لُثِمِ هِدُضَع  
، «ضِي بُتْ أَرَعَشِ هَيْلَع  
لَهْ أَوْ هِي وَاعْمُ يَلِي نُوْبَهْدَتَف  
ءَالُوهَ نُوْكُرْتَتَوِ مَأْشَلَا  
مُكِّي رَارْذِي فَمُكَّنْ وَفُلْخِي  
نَأْ وَجْرَالِي نِي هَلْ لِي أَوْ مُكْلِ أَوْمِ أَوْ  
مُهَّنِ إِي فَمَوْقِلِي أَلُوهَ أُونُوكَي  
مَأْرَحْلِي مَدْلِي أَوْلَكْفَسِ دَق  
سَأْنَلِي خَرَسِي فِ أُرَاعِ أَوْ

هَلْ لَإِ مَسَا يَلَعِ أُوْرِي سَف  
أَنْ رَسَفِ بِهَوْ نُبِ دِي زَلِاقِ  
أَنْ رَرَمِ يَّتَحِ أَلْزَنْمِ أَنْ لَزَنْفِ  
أَنْ يَقْتَلِ أُمَّ لَفِيَّةَ رَطْنَقِ يَلَعِ  
ذُبَعِ ذِي مَوِي جِرَاوْخِ لَإِ يَلَعِ وَ  
يَبِ سَأْرِ لَإِ بِهَوْ نُبِ هَلْ لَإِ  
حَأْمَرِ لَإِ أَوْ قَلِ أُمُّ هَلْ لَاقِفِ  
نَمُ مَكْفُوفُ سِ أَوْلُ سَوِ  
نَأْفِ أَخِ أِي نِإِفِ أِهِنْ وَفُجِ  
مُكْ وَدَشِ أَنْ أَمَكْ مُكْ وَدِشِ أَنْ يِ  
مِهِ حَأْمَرِ بِ أَوْ شِخْ وَفِ أَرْوَحِ مَوِي  
مُهُ رَجَشِ وَفِ وِي سِ لَإِ أَوْلِ سَوِ  
لَتُقِفِ مِهِ حَأْمَرِ بِ سَأْنِ لَإِ

أَمْ وَ مِهْضُغَب يَلَعُ مِهْضُغَب  
نَالُجَرُّالْإِنْشَيْجُ نَمَبِيصُأ  
هُنَعُ هَلْلا يَضَرُّيَلَعُ لَأَقَفُ  
جَذُخُمُلا مِهْيَفُ أَوْسَمَتُلا  
هُوْدِجِي مَلَفُ هُوسَمَتُلا فُ  
يَّتَحِ هِسُفَنَبُ يَلَعُ مَأَقَفُ  
مِهْضُغَب لَتُقُ دَقُ أَسَانُ يَتَأُ  
مُهْوُجُخُأ : لَأَقِ ضُغَب يَلَعُ  
ضُرَّالْإِيَلِي أُمُّ هُودِجُوْفُ  
هَلْلا قَدَصُ : لَأَقِ رَّبَّكَفُ  
هَيْلِإِمَأَقَفُ هُلُوسَرَّعُّلَبُو  
إِي : لَأَقِفُ يِنَأْمُلسُلا ةَدِيْبَعُ  
الْإِيذُّلا هَلْلا نِيْنُمُومُلا رِيْمَأُ

أَذَهَاتُ عَمَّ سَلَّ وَهُ الْإِلَهِ  
هَلْ لَإِلْ وَ سَرُّ نَمَّ ثِي دَحْلَا  
مَلَّ سَوِ هَيْلَعُ هَلْ لَإِلْ ص  
هَلْ لَإِلْ أَلْ يَدُّ لَإِلْ أَوْ يَإِ: لَاقَفْ  
هَلْ لَحَّ تَسَا يَّ تَحَّ وَهُ الْإِلْ  
هَأَوْرُ. هَلْ لَحَّ حَيَّ وَهُ وَ أَثْ أَلْ ث  
دُوَادُ وَبَأُ مَلَّ سُمَّ

Зайд ибн Ваҳб ал-Жуханий розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Алий розияллоҳу анҳу бошчилигида хаворижларга қарши борган лашкарда мен ҳам бор эдим. Алий розияллоҳу анҳу шундай деди: «Одамлар! Мен Расулуллоҳ алайҳиссаломнинг шундай деганларини эшитганман: **«Умматимдан бир қавм чиқади. Улар шундай Қуръон ўқишадикки, қироатингиз уларнинг қироати олдида ҳеч нарса бўлмай қолади, намозингиз уларнинг намози олдида ҳеч нарса бўлмай қолади, рўзангиз уларнинг рўзаси олдида ҳеч нарса бўлмай қолади. Улар Қуръонни ўқиб, буни ўзининг фойдасига деб ҳисоблашади, аммо у уларнинг зарарига бўлади. Уларнинг намози бўғзидан нарига ўтмайди. Улар Исломдан худди камондан чиққан ўқдек чиқишади. Уларга талафот етказган лашкар Набий соллаллоҳу алайҳи васалламнинг тилидан ўзларига нималар берилишини билишганида, бундан бошқа амал қилмай қўйган бўлишар эди. Уларнинг аломати шундай: ораларида бир одам бўлади, унинг билаги бору, тирсаги бўлмайди, билагининг бошида**

**сийнанинг соғадиган жойига ўшаш нарса бор, унинг устида оқ туклар бор».**

Сизлар Муовия томонга, Шом аҳли томонга кетяпсизлар, аммо болачақангиз ва мол-мулкингизни анавиларга қолдириб кетасизми? Аллоҳга қасамки, мен уларни ўша қавм бўлса керак, деб ўйлайман. Чунки улар ҳаром қилинган қонни тўкишди, одамларнинг чорвасини ғорат қилишди. Қани, бисмиллаҳ, олға!»

Бориб, бир манзилга тушдик. Кейин бир кўприкдан ўтдик. Ўша куни хаворижларнинг бошлиғи Абдуллоҳ ибн Ваҳб Росибий эди. Тўқнашган чоғимизда у уларга «Найзаларни ташланглар, қиличларингизни қинидан чиқаринглар! Улар сизларга худди Ҳаруро куни мурожаат қилишганидек мурожаат қилишидан хавфдаман», деди. Улар қайтиб, найзаларни ташлаб, қиличларини суғуришди. Лашкар уларни найзалар билан қарши олди. Ҳаммасини қатл қилиб, устма-уст тахлаб қўйишди. Биздан эса икки кишигина мусибатга учради.

Жангдан сўнг Алий розияллоҳу анҳу: «Уларнинг ичидан ўша билаги ноқис одамни топинглар!» деди. Лекин одамлар уни топа олишмади. Шунда Алийнинг ўзи ўрнидан туриб, бир-бирининг устига тахланиб ётган ўликларнинг олдига борди. «Буларни нарига суринглар», деди. Ниҳоят, ўша одамни топишди. У ўликларнинг энг тагида ётган экан. Шунда Алий такбир айтиб, «Аллоҳ рост айтган, Расули рост етказган!» деди.

Абийда Салмоний унинг олдига бориб, «Эй амиралмўъминин! Ўзидан ўзга илоҳ бўлмаган Аллоҳ ҳаққи айтинг, шу ҳадисни Расулуллоҳ алайҳиссаломнинг ўзларидан эшитганмисиз?» деди. Али: «Ўзидан ўзга илоҳ бўлмаган Аллоҳга қасамки, ҳа!» деди. У Алийдан қасам ичишни уч марта сўраганиди, уч марта қасам ичди».

*Муслим ва Абу Довуд ривоят қилганлар.*

**«Фитналар ва Қиёмат аломатлари» китобидан**